

door Bart Braun

KNAW gaat *back to basics* met nieuwe strategische agenda

Focus, efficiëntie, en een scheut vernieuwing

De KNAW moet zich meer richten op haar kerntaken, vindt de nieuwe directeur Hans Chang. Voor de Wetenschap, de nieuwe strategische agenda die op 10 mei verscheen, laat zien hoe.

‘Ik kijk al jaren tegen de KNAW aan, en ik zie een duidelijke vernieuwingslijn’, vertelt Hans Chang (1945) op zijn kamer in het Trippenhuys. Chang is sinds juli 2009 directeur algemene zaken en directeur bedrijfsvoering van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Hij vervolgt: ‘Die lijn is begonnen bij Pim Levelt, doorgezet door Frits van Oostrom, en onder Robbert Dijkgraaf gaat dat nu verder. De Akademie vernieuwt zich, en profileert zich beter.’

In dat proces heeft Chang ook een rol te spelen: ‘Ik ben binnengehaald om te zorgen dat de KNAW meer gefocust gaat opereren en efficiënter wordt. Daar hoort ook de vervelende taak bij te zorgen dat de door OCW opgelegde bezuiniging van structureel circa zes miljoen wordt ingevuld. En ook om een scheut vernieuwing toe te voegen.’

Hoe dat allemaal moet, valt te lezen in *Voor de Wetenschap*, de nieuwe strategische agenda van het Algemeen Bestuur van de KNAW. ‘Wat je ziet, is dat we *back to basics* gaan. En als de organisatie zich op haar kernactiviteiten gaat bezinnen,

koppelen we dit nu helaas aan bezuinigingen. Het geven van subsidies is bijvoorbeeld geen kerntaak; daar hebben we in Nederland NWO voor. De Akademie gaat zich vooral richten op haar drie kernactiviteiten: het genootschap, de instituten en het geven van adviezen.’

Het genootschap moet vooral diverser worden, zowel wat betreft wetenschapsgebieden als organisaties. Zo moeten er bijvoorbeeld meer toponderzoekers van buiten de universiteit bij komen.

Chang: ‘We gaan ook meer werk maken van onze rol als instituten-

Hans Chang

Chang promoveerde in 1972 op hoe de weerstand van bepaalde metaallegeringen verandert onder invloed van een sterk magnetisch veld. ‘Het proefschrift had één novum’, vertelt hij. ‘Ik had aan het slot een gedeelte toegevoegd waarin ik de vraag stelde: “Dit proefschrift heeft zo- en zoveel gulden gekost. Was het dat waard?” Die paragraaf kreeg meer aandacht dan de rest van het proefschrift.’

Spoedig daarna rolde hij het wetenschapsbeleid in: ‘De bredere *scope* daarvan vind ik leuker dan wetenschappelijk onderzoek doen.’ In 1985 werd hij directeur van de stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie, die een groot deel van de Nederlandse natuurkundigen aan het werk heeft.

Eveline Jacq

In de zomer van 2009 maakte hij de overstap naar de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

organisatie. We gaan van onze instituten eisen dat ze meer samenwerken met universitaire onderzoeksgroepen, en dat ze leidend worden in hun vakgebied. Daar heeft een aantal instituten nog een slag te maken. Als ze daar niet in slagen? Dan moeten ze misschien de Akademie uit. Als een bepaald instituut niet meer in ons portfolio past, moeten we gaan kijken of er nog een toekomst voor is, en zo ja, waar.'

De KNAW geeft twee soorten adviezen, legt Chang uit. 'Als er een maatschappelijk probleem is, wil de overheid advies van een club mensen die er verstand van hebben. Een deel van de maatschappelijke discussie verloopt tegenwoordig via praatprogramma's op televisie. Daarbij is het vooral belangrijk dat er stevig een mening wordt verkondigd. Het is niet de plek voor inhoudelijke discussie. Dat hoort wel in de KNAW: het genootschap heeft dat soort kennis in huis. *Science for Policy*, zoals de adviezen die we geven over klimaatsverandering of de kwaliteit van het rekenonderwijs.'

Ook in deze adviescategorie: de Nederlandse Wetenschapsagenda, voor het eerst te verschijnen in 2011. 'Dat wordt een wilde exercitie', zegt Chang enthousiast. 'Wat zijn de interessante vragen waar Nederlandse wetenschappers substantieel iets kunnen betekenen? Daar gaan de leden van het genootschap nog wild en emotioneel over praten, en dat zal het discours binnen de organisatie zeer verlevendigen.'

Schoenlepel

Slechts zijdelings genoemd in *Voor de Wetenschap*, maar wel nieuw: de postdoc-leraar. Gepromoveerden aan KNAW-instituten die belangstelling hebben voor het middelbaar onderwijs, kunnen een paar jaar het docentenvak uitproberen. Ze werken dan de helft van de tijd op een school, en de andere helft als postdoc in het onderzoek.

'Er is een brede maatschappelijke opvatting dat de kwaliteit van het onderwijs

toeneemt als er meer gepromoveerde docenten voor de klas staan. We willen daarom onze gepromoveerden verleiden om leraar te worden', licht Chang toe. 'Wij hebben als het ware een schoenlepel gemaakt om ze makkelijker in het onderwijs te passen. Als je aan het onderwijs wilt ruiken, hebben wij deze optie voor je. Als er daardoor vervolgens een paar gepromoveerde docenten extra voor de klas komen, hebben wij iets nuttigs gedaan.'

Het tweede type KNAW-adviezen gaat over wetenschaps- en innovatiebeleid. 'Daar gaat het niet om onze inhoudelijke kennis van zaken, maar om onze visie op hoe het beleid in de kennissector moet zijn. Bijvoorbeeld wat er met de innovatiegelden en aardgasbaten moet gebeuren.'

Maar hier horen ook de maatregelen bij die de KNAW samen met NWO en de VSNU voorstelde, nadat de Tweede Kamer uitsprak dat Nederland in de top 5 van innovatieve landen moet komen. 'Dat is overigens politieke symboltaal – maar wel hele nuttige', zegt Chang. 'China, Oostenrijk en andere landen doen ook dat soort uitspraken. Het zijn symbolen voor: wat willen we? Een uiting van het besef dat kennis een productiefactor is in de wereldeconomie. Het laat ook zien dat je inspanning moet leveren als je naar de top wil, want andere landen doen het ook. Overheid,

onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven moeten meer en gezamenlijker actie ondernemen, anders wordt Nederland op welvaartsniveau door andere landen ingehaald.'

Hij leest voor uit de programma's van de politieke partijen. Vrijwel allemaal trekken ze extra geld uit voor onderwijs en soms onderzoek, en dat in een tijd waarin Nederland fors moet bezuinigen. 'Hoe dat uiteindelijk bij de kabinetsformatie vertaald gaat worden in beleid, en hoe dat afgezet gaat worden tegen "meer blauw op straat" en "meer handen aan het bed", kan ik nu niet zeggen. Maar het besef dat het voor de lange termijn nodig is dat we extra investeren in kennis, begint door te dringen.'